

پیشگفتار

اقتصاد مدیریت شاخه تخصصی و کاربردی و بین رشته‌ای از علم اقتصاد و مدیریت است که با حوزه کاری، عملی و گستردگی زیادی که دارد، در همه جا و در همه بنگاه‌ها و شرکت‌های انتفاعی و غیر انتفاعی که به سبک نوین پایه‌گذاری شده‌اند، کاربرد دارد. همچنین از جنبه کیفی و نیز تنوعی که در بنگاه‌های اقتصادی وجود دارد، زمینه‌های فراوانی را برای دانش‌آموختگان درس اقتصاد مدیریت در فعالیتهای مختلف مدیریتی فراهم می‌سازد. در این زمینه، کتاب‌ها، مجله‌ها، جزوه‌ها و مقاله‌های گوناگونی در داخل و خارج کشور به رشته تحریر در آمده است که هر کدام از آنها در جایگاه خود از اهمیت مختص به خود برخوردارند. در داخل کشور در زمینه اقتصاد مدیریت کتاب‌های متعددی از گذشته تاکنون نگاشته شده است که آنها نیز متناسب با زمان انتشار، دارای ویژگی‌های مختص به خود و بااهمیت‌اند. دست‌اندرکاران تدریس این درس و نیز نویسندگان کتاب حاضر با تجارب عملی و تدریس درس اقتصاد مدیریت معتقدند سرفصل‌ها و مطالبی که این درس را پوشش می‌دهد باید از منظر خرد اقتصادی مورد توجه بیشتر قرار گیرد، چرا که نظریه اقتصاد خرد ناظر بر تجزیه و تحلیل و تصمیمات درونی و بیرونی شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است. یعنی معمولاً تصمیمات واحدهای تولیدی، مصرفی و خدماتی و بازرگانی به صورت انفرادی بررسی، اتخاذ و اجرا می‌شود و علاوه بر مطالعه ساختارهای مالکیت و الگوهای سهام‌داری، مفاهیمی همچون تخصیص منابع، تجزیه و تحلیل سرمایه‌گذاری، پیش‌بینی تقاضا، پیش‌بینی عرضه، قوانین دولتی، تجزیه و تحلیل هزینه‌ها، ریسک، منابع ریسک، توسعه شرکت، برنامه استراتژیک، موضوع مهم قیمت‌ها و تجزیه و تحلیل قیمت از جمله مواردی هستند که در این قلمرو قرار دارند. البته این بدان معنا نیست که مدیریت‌های بنگاه‌های اقتصادی بی‌نیاز از مفاهیم اقتصاد کلان باشد، بلکه باید در تصمیم‌گیری سازمانی علاوه بر سطوح خرد به مسائل کلان اقتصادی و نظریه اقتصاد کلان که ناظر بر مسائل و موضوعات اقتصادی در سطح کلی و تعادل عمومی اقتصادی، همچون تقاضای کل، نرخ تورم، نرخ بهره و نرخ ارزند، توجه لازم را مبذول دارند. هدف اصلی مدیران بنگاه‌ها، شناخت راه‌ها و ابزارها برای دستیابی به هدف و سپس انتخاب راهی است که هدف را به کاراترین شکل ممکن به انجام برساند. همیشه ممکن است چند راه و چند ابزار وجود داشته باشد، اما تنها یکی از آنها کاراترین است.

موضوعاتی همچون عوامل تولید، هزینه‌ها و کاهش هزینه‌ها، قیمت، بهره‌وری و کارایی، مفاهیم درون‌بنگاهی هستند و لازمه درس اقتصاد مدیریت آن است که مدیران بنگاه‌های اقتصادی علاوه بر توجه به مفاهیمی مانند افزایش تولید، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها و کارایی که اشاره شد، توجه خاصی به بازارها، اعم از داخلی و بین‌المللی، داشته باشند.

نویسندگان حاصل سالهای متمادی تدریس دروس اقتصاد خرد، اقتصاد مدیریت و سایر مباحثی که به چنین مفاهیمی مربوط می‌شود و اندوخته‌های خود در این زمینه‌ها را، هر چند اندک، جمع‌آوری و در قالب این کتاب عرضه کرده است.

این کتاب، برای دانشجویان همه رشته‌های مدیریت، اقتصاد و همچنین دانشجویانی که یا به لحاظ اجباری بودن این درس باید آن را بگذرانند و یا علاقه‌مند به دانستن کاربرد مفاهیم اقتصادی در مدیریت‌اند و

صاحبان بنگاه‌های اقتصادی که دست‌اندرکار مدیریت‌اند، مفید واقع می‌شود. شایان ذکر است در این کتاب علاوه بر مفاهیم خرد و مرتبط با بنگاه‌های اقتصادی، مفاهیم کلی و مرتبط با حاکمیت شرکت‌ها، مباحث مربوط به ریسک و تجزیه و تحلیل آن، منابع ریسک و مدیریت آن، همچنین مباحث مربوط به بازارها و ساختار آنها و موضوعات مهم قیمت‌گذاری به تفصیل بیان شده است. بعضی از مفاهیم که به طور جانبی لازم بوده ولی آوردن آنها در متن کتاب موجب گستردگی مطالب می‌شده، در قالب ضمیمه در انتهای فصل آمده است.

در تهیه و تدوین این کتاب سعی و تلاش فراوانی صورت گرفته است تا اشکالات به حداقل ممکن کاهش یابد، اما بدیهی است که با همه این تلاش‌ها باز هم ممکن است اشکالات و ایراداتی وجود داشته باشد، از همه کسانی که بر نویسنده منت گذاشته و وی را در رفع آنها راهنمایی کنند، به ویژه دانشجویان سخت‌کوش و استادان گرانقدر، پیشاپیش نهایت تشکر و سپاس خود را اعلام می‌دارم. در پایان بر خود لازم می‌دانم از آقای قاسم بخشنده، دانشجوی کارشناسی ارشد، که در تهیه سؤال‌ها و جمع‌آوری مسائل این کتاب اینجانب را یاری رساندند کمال تشکر را داشته باشم.

نکته مهم آخر اینکه در فرایند تهیه این کتاب گرچه همسر بسیار گرامی و فرزندانم (زینب، فاطمه، مهدی و سجاد) نقش فیزیکی نداشتند، اما بدون کمک معنوی و گذشت از حقوق مسلم خودشان، این امکان برای من فراهم نمی‌شد. بدین‌وسیله و با تقدیم این کتاب به آنان قدردانی خود را هر چند ناچیز بیان می‌کنم.

مصطفی شریف

مقدمه نویسنده

دگرگونی و تحولات روزافزون علم و فناوری در حوزه‌های مختلف فعالیت‌های بشری و همچنین نیازهای رو به تزاید انسان‌ها، همگان و به ویژه دست‌اندرکاران دانش و دانش‌ورزی را بر آن می‌دارد تا همگام با این تحولات و نیازها گام بردارند و پاسخگوی نیازها باشند. اگر چه ممکن است گفته شود در مباحث اصلی مربوط به اقتصاد مدیریت شاید تحولات عمیقی که به تغییرات گسترده‌ای نیاز داشته باشد، وجود ندارد؛ اما می‌توان اذعان کرد که چگونگی بیان مطالب و مفاهیم و شیوه استفاده از نرم‌افزارهای گوناگون و مدل‌های متفاوت اکنون جدید، به‌روز و متمایز از شیوه‌های گذشته‌اند. در این کتاب سعی شده است در حد مقدور و بضاعت علمی نویسنده به این مهم پرداخته شود. این کتاب در قالب نه فصل و شش ضمیمه ساماندهی شده است. در فصل اول کلیات مطرح و موضوعاتی همچون تعریف و دامنه اقتصاد مدیریت، محدودیت‌ها، هدف‌ها و ایجاد انگیزه در کارکنان و مدیران تشریح شده است. در فصل دوم موضوع بسیار مهم حاکمیت شرکتی اعم از ساختار مالکیت، الگوهای سهام‌داری، طبقه‌بندی، کنترل و اداره شرکت‌ها به وسیله مالک یا مدیر، سیستم‌های کنترل شرکت، هم‌جهت کردن منافع مدیران و سهام‌داران و مانند اینها مطرح شده است. در فصل سوم به هدف‌های اقتصادی و نظریه‌های شرکتی همچون حداکثر سود، مدل‌های بیشینه‌سازی، مدل‌های رفتاری، مقایسه تئوری‌های رفتاری

و سنتی، مسئولیت‌های اجتماعی و شرکتهای بنگاه‌ها و ارتباط آن با سود بنگاه‌ها پرداخته شده است. در این فصل همچنین به مدل‌ها و انواع روش‌ها و راه‌های بهینه‌یابی و نیز ارزش فعلی و تجزیه و تحلیل آن در حد لازم اشاره شده است. در فصل چهارم مفاهیم بسیار مهم ریسک و عدم اطمینان که در مدیریت بنگاه‌های اقتصادی نقش مهمی دارد، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. به طوری که علاوه بر مفاهیم آنها، تجزیه و تحلیل عوامل شکست و منابع ریسک، عامل زمان در تصمیم‌گیری‌ها، ارزش مورد انتظار، درخت تصمیم‌گیری، نگرش‌های مختلف به ریسک و عدم اطمینان و موضوعاتی از این قبیل مطرح شده است. در فصل پنجم رفتار مصرف‌کننده که برای بنگاه‌های اقتصادی اهمیت زیادی دارد، مطرح و بررسی شده و موضوعاتی همچون آثار قیمت و درآمد و نیز رویکرد مصرف‌کننده مورد بحث قرار گرفته است. در فصل ششم موضوع بسیار مهم تقاضا و تجزیه و تحلیل تقاضای فردی و بازار برای تصمیم‌گیری مدیران مطرح شده و عوامل مؤثر بر کشش تقاضا و همچنین تبلیغات و آثار آن مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در فصل هفتم برآورد تابع تقاضا، روش‌های مصاحبه، نظرسنجی، انتظارات مشتریان، تحلیل آماری و رگرسیون، شناسایی مشکلات و غیره بیان شده است. در فصل هشتم به مباحث مربوط به تولید اعم از ماهیت تابع تولید، تجزیه و تحلیل و انتخاب بهینه عوامل، توابع تولید تجربی، اندازه‌گیری بهره‌وری، تفاوت‌های بهره‌وری و مانند آن پرداخته شده است. در فصل نهم تئوری‌ها و ساختار بازارها به بحث گذاشته شده و علاوه بر طبقه‌بندی کلی بازارها، انواع آن مورد بررسی قرار گرفته و موضوعاتی همچون حداکثر کردن سود در این بازارها، نظارت و کنترل انحصارها با وضع انواع مالیات‌ها و همچنین نظریه بازی‌ها به بحث گذاشته شده است و سرانجام در مورد مباحث بسیار مهم قیمت‌گذاری از جنبه‌های گوناگون، مبانی نظری، قیمت‌گذاری‌های مختلف اعم از محصولات مرکب، با تقاضای مشترک، استفاده از ظرفیت بهینه کارخانه، قیمت‌گذاری انتقالی، تبعیض قیمت و مانند آنها مطالبی آورده شده است.

دو نکته آخر اینکه: نخست، بعضی مطالب که به نوعی با موضوع مرتبط بوده ولی موجب تطویل متن می‌شده، به ضمیمه ارجاع گردیده است. دوم، برای هر فصل تعدادی سؤال و مسئله آورده شده است تا دانشجویان علاقه‌مند نسبت به پاسخگویی و حل آنها اقدام کنند و در واقع موضوعات مطرح شده در کتاب اقتصاد مدیریت علاوه بر پرداختن به نظریه‌های مربوط، تمرین‌هایی را هم برای کاربردی کردن بیشتر آنها ارائه کرده باشد.